

TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1909

KJØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1909

Forgiftningstilfælde fra Brug af Jordnødkager. I »Tidskrift for Landøkonomi«, Hæfte 3, 1908, S. 149, behandler Professor *Rørdam* nogle Forgiftningstilfælde, hidrørende fra Brug af Jordnødkager, i Tilslutning til talrige Tilfælde i Tyskland.

Professor *Rørdam* kommer til det Resultat, at Giftigheden stammer fra, at Hovedmængden (80 pCt.) Fedtindhold i det nævnte danske Tilfælde var til Stede som fri Fedtsyre, og det er jo muligt, at det kan være Grunden, om end fri Fedtsyre forekommer i alle Kager i stor Mængde efter selv ret kort Opbevaring. Dette Spørgsmaal vil jeg nu lade ligge foreløbig og blot henlede Opmærksomheden paa en anden Forklaring, fremsat af den første Autoritet paa Oliemølle-Området, Direktør *Gustav Hefter*, forhen Triest. Den synes at være lige saa fyldestgørende, men har den Fordel, at den lægger Vægten paa et bestemt Giftstof, anerkendt som saadant, og ikke paa et Stof som fri Fedtsyre, hvor det vil være svært at træffe Grænsen for, hvad god Handelsvare bør holde som Maksimum. Meddelelsen findes i »Seifensieder-Zeitung« for 1908, S. 1276—1336, og er nylig kort refereret i »Chemiker-Zeitung Repertorium«, 1909, S. 190. Stoffet, som *Hefter* viser hen til, er Ricinusfrø, der er overordentlig giftigt, og i en Forsøgsrække paa 125 Jordnødkager fandtes 28, der indeholdt Ricinus.

Heraf tør dog ikke sluttes, at Ricinus er tilblandet Kagen, men derimod, at Rensemaskinerne, Pressetøjer o. s. v. i de Møller, der skiftevis forarbejde Ricinus, Sesam, Jordnødder o. s. v. med det samme Materiel, ikke blive tilbørligt rensede ved Overgang fra Ricinus til de andre Frøsorter, altsaa ikke en Forfalskning, men en Forurening. Fabrikkerne nære næppe heller det Ønske at faa deres Hovedprodukt, nemlig Olien, direkte forurennet med amerikansk Olie, men det er ikke saa simpelt at rense de svære Hestehaarstøjer for de sidste Spor af Ricinusfrø. Helt rationelt er det at holde et Sæt Tøjer for hver Sort, hvad vellede Virksomheder ofte gør, trods den store Kapital, der stikker i disse Ting.

Forsøg have godtgjort, at den Opvarmning, som finder Sted ved Presningen, ikke i nævneværdig Grad svækker Giftvirkningen, hvorfor Tilstedeværelse af Ricinus er en utilgivelig Letsindighed. Ganske udelukket er Faren selvfølgelig ved danske Kager, da der ikke forarbejdes Ricinus i Danmark.

Det var meget ønskeligt, hvis Prøverne af de Kager, Professor *Rørdam* har konstateret Giftigheden af, endnu eksisterede og kunde blive undersøgte for Ricinus-Indhold.

Endelig er der en Sammenhæng mellem Professor *Rørdams* Antagelse og Direktør *Hefters*, nemlig den, at Ricinus har en stærk fedtspaltende Evne, saaledes at Fedtsyreindholdet kunde være en Følge af Ricinus-Indholdet. Om Forholdene ved Fabrikationen og Lagringen ere saaledes, at denne enzymatiske Virkning kan komme i Stand, kan ikke paa Forhaand afgøres.

M. C. Holst, cand. polyt.

Planteavlens 1908.

Af Statskonsulent K. Hansen.

Det er vanskeligt at danne sig en nogenlunde rigtig Mening om Størrelsen af Aarets Høst for Landet som Helhed, førend den officielle Hovedopgørelse foreligger. Dette fik man ny Bekræftelse paa for det sidst forløbne Høstaar. I Aarets Løb hørtes der mange Udtalelser i Retning af, at det nærmest var en knap Høst, og navnlig efterhaanden som Tærskningen skred frem, forlød det jævnlige — ogsaa i Meddelelserne til Bladene — at »Tærskningsresultaterne skuffede«. Da Statistisk Bureaus foreløbige Meddelelse om Høstens Udfald i Efteraaret kom frem, blev Paalideligheden af denne endog draget i Tvivl og stillet under offentlig Debat. Meddelelsen stemmede ikke overens med, hvad en og anden Landmand havde erfaret fra sin egen Bedrift, og derfra drog man videre gaaende Slutninger. Den endelige Høstberetning viste imidlertid, at man ingenlunde havde set for optimistisk paa Forholdene i den foreløbige Meddelelse. Høstberetningens Paalidelighed forudsat — og der er sandsynligvis ingen, der vil sætte sit eget personlige Skøn over eller ved Siden af samtlige Landets Sogneraads Indberetninger — kan det betragtes som fastslaaet, at vi i 1908 havde den største Høst, der hidtil er hjembjerget her i Landet. Sammenligningen med de tidligere Aar sker mest umiddelbart ved efter almindelige Reduktionsfaktorer at omregne samtlige Høstprodukter til ensartede Enheder, »Høstenheder«. Forstaas ved en Høstenhed 100 Pd. Korn og hvad der af de forskellige Høstprodukter — nærmest betragtede som Fodermidler — kan anslaaes til den tilsvarende Værdi, naar Høsten 1908 en Størrelse af 104 Mill. Høstenheder, i 1907

102 Mill., 1906 99 Mill. og derefter nogenlunde jævnt aftagende: 1903 89 Mill, 1900 79 Mill, 1897 70 Mill Høstenheder. Hvis man tør tillægge en Høstenhed en Pengeværdi af f. Eks. 5 Kr., kommer man til følgende Værdistigning af Høstudbyttet i de nævnte Aar: 1897: 350 Mill. Kr., 1900: 395 Mill. Kr., 1903: 445 Mill. Kr., 1906: 495 Mill. Kr., 1907: 510 Mill. Kr., 1908: 520 Mill. Kr. Den officielle Pengeværdi er derimod mindre for 1908 end for 1907, nemlig ca. 587 Mill. Kr. mod ca. 613 Mill. Kr. Men denne Værdiforskel beror udelukkende paa de lavere Kornpriser (den lavere Kapitelstakst), der for 1908 har maattet lægges til Grund for Værdiberegningen. Benyttedes de samme Priser for 1908 som for 1907, vilde Høsten 1908 frembyde en Merværdi af ca. 12 Mill. Kr. i Sammenligning med 1907. At det fortrinsvis ere de mere værdifulde Høstprodukter, hvoraf Avlen var større i 1908, fremgaar bl. a. af, at Halmproduktionen for dette Aar er vurderet 15 Mill. lavere end i 1907. Hertil kommer, at »Kvaliteten« af Vintersæden og Høet var betydelig bedre i 1908 end i 1907.

Hvad de enkelte Afgrøder angaar, da har for Hvedens Vedkommende af de sidste 10 Aar kun 3 givet en lidt større Hvedehøst (størst i 1902). Rugen havde ligeledes meget gunstige Udviklingskaar og gav et samlet Udbytte, der i de sidste 10 Aar kun 2 Gange har været lidt større (størst i 1903), og den frembød i Modsætning til 1907 en særdeles god Kvalitet, idet man de fleste Steder naaede at faa den i Hus i August Maanedes nogenlunde tørre første Halvdel*). Bygget gav gennemgaaende mindre, end man i Sommerens Løb ventede. 8 af de sidste 10 Aar har Bygavlen været større (størst i 1902, mindst i 1905), og Kvaliteten led en Del under det ustadige Høstvejr i sidste Halvdel af August. Havren gav en meget stor Høst. Af de sidste 10 Aar har kun 1907 givet en større Havreavl. Kvaliteten stod noget tilbage for

*) Om Aarets Vejrforhold se *Willauwe-Jantzen*: Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1907—08. Dette Tidsskr. 1908, S. 660.

1907. Af Blandsæd avledes det største Kvantum, der overhovedet er avlet her i Landet undtagen 1907, der gav en endnu lidt større Avl af denne Afgrøde. Bælg-sæd og Boghvede gave jævnt gode Fold, men ere jo for Landet som Helhed af ringe Betydning. Af Kartofler er der i de sidste 10 Aar ikke avlet saa mange, og Sygdomsangreb var ikke ondartet. Baade Runkelroer, Kaalroer og Gulerødder gave det største Antal Tønder, som disse Rodfrugter nogensinde have givet, og for Turnipsens Vedkommende har kun 1907 givet et større samlet Kvantum. Runkelroens Tørstofindhold var nærmest lavt, Kaalroernes og Gulerøddernes middel-højt, Turnipsens over Middelt. Sukkerroerne gave middelstore Afgrøder. Af Agerhø høstedes den største hidtil kendte Mængde, og det blev for største Delen hjerget i fortrinlig Stand. Engene gave ligeledes meget store Høafgrøder. Halmudbyttet stod, som tidligere nævnt, betydelig tilbage for 1907.

Hvad Mængden og Beskaffenheden af Markens Afgrøde angaar, maa 1908 uimodsigelig betegnes som et særdeles godt Aar for Landet som Helhed. Dommen over Aaret som Helhed — set fra Landbrugets almindelige Standpunkt — hører ikke hjemme her. Det almindelige Billede af Landbrugsaaet er tegnet andet Sted*).

Paa Kornavlens Omraade er der for Tiden nogen Usikkerhed med Hensyn til, hvilke Sorter der bør foretrækkes. For Hvedens Vedkommende synes den Erkendelse at vokse i Styrke, at Square-head Hveden — i hvert Fald i den Skikkelse, hvori den nu hyppigst forekommer i Landbruget — ikke mere tilfredsstiller. Man tager da dels sin Tilflugt til ny Indførsel af Square-head fra England og Skotland, dels prøver man ældre og nyere Sorter fra Svaløf, medens man samtidig — foreløbig dog kun i Forsøgene — prøver de nye Sorter fra Tystofte og Abed. Svarene have endnu i det hele taget været uklare. Lokale Forsøg fra 1908 have givet gode Antyd-

*) Se *H. Hertel*: Landbruget i 1908. Dette Tidsskr. 1909, S. 1.

ninger af, at særlig Tystofte Smaahvede og Abed Storakshvede ere værdifulde Sorter, ligesom der ogsaa foreligger adskillige gunstige Erfaringer om Tystofte Standhvede.

Blandt R u g s o r t e r n e er det særlig Brattingsborg-Rugen og Petkusrugen, der konkurrere om Førstepladsen. Mange ere mere og mere tilbøjelige til at give den sidstnævnte Fortrinnet. Der lyder dog samtidig stærke Klager over dens mindre gode Kvalitet som Brødrug.

Blandt B y g s o r t e r n e er det fremdeles Tystofte Prentice, der fortrinsvis har vundet Udbredelse. Hist og her har den dog maattet vige Pladsen for Svaløfs Princesseby, idet adskillige have Indtryk af, at denne Sort holder sig lidt bedre oppe. Svaløfs Hannchenbyg har — paa Grundlag af Resultaterne fra Forsøgsstationerne — begyndt at tildrage sig Opmærksomhed, og det er sandsynligt, at denne vil vinde nogen Udbredelse paa Grund af sin Tidlighed, hvorved den under iøvrigt lige Forhold er mindre udsat for at lide ved at gaa i Leje. Foreløbig har Saasæd dog kun været erholdelig i meget begrænsede Mængder, naar man ikke har villet gaa op til de forholdsvis høje Handelspriser. De høje — endog latterlig høje — Priser er man dog ikke gaaet af Vejen for, naar man har staaet overfor de stærkt udskregne Gartonske Bygsorter, hvis Værdi for vore Forhold dog foreløbig ikke synes at staa i et blot nogenlunde rimeligt Forhold til de højstemte Lovtaler, under hvilke de holdt deres ikke beskedne Indtog her i Landet.

For H a v r e n s Vedkommende har man en Række hver for sig gode Sorter at vælge imellem. Det synes dog, at Interessen med Rette mere og mere samler sig om Gul Næsgaard-Havre og Gulhvid Tystofte-Havre. I lokale Forsøg i Jylland har man med god Grund arbejdet paa Sammenligning dels mellem »graa« og »hvid« Havre, dels mellem forskellige »Stammer« af Graa Havre. Adskillige Steder har Schlanstedt-Havren vakt berettiget Opmærksomhed.

L u c e r n e d y r k n i n g e n har vundet forøget Udbredelse i det forløbne Aar. Samtidig har man kunnet

høre adskillige Ytringer af Utilfredshed med Lucernen. Adskillige have begyndt Lucernedyrkningen med overdrevne Forventninger, og Følgen er bleven Skuffelser. Hist og her har man straks lagt altfor store Arealer ud paa en Gang i Stedet for at begynde smaat og gaa gradvis frem, efterhaanden som man samlede Erfaring. Ikke faa have gjort den Erfaring, at Lucernen er mislykket; Skylden har jævnlig ligget i, at Vedkommende har begaaet aabenbare Fejlgreb eller undladt at benytte de Sikringsforanstaltninger, der nu maa anses for velkendte; undertiden har Sygdomsangreb givet Anledning til, at en Lucerne-mark er mislykket. Adskillige ere komne til den Erkendelse, at Lucernen, selv om den lykkes godt, ikke tilfredsstiller det almindelige Landbrugs Krav, navnlig fordi den giver sit største Udbytte paa en Tid, da man ikke har det Behov, medens den giver for lidt ud ad Eftersommeren, naar det kniber med andet Grøntfoder og med Græs. Denne Indvending har vel noget paa sig, men hænger dog for en stor Del sammen med, at man endnu ikke er fortrolig med Lucernen, og at man endnu har for lidt deraf. Selvfølgelig skal man være indrettet paa at kunne bruge en stor Mængde Lucerne paa den Tid, da den giver sin største Afgrøde. Et eventuelt Overskud maa da bjergeres som Hø, der saa maa bruges, naar man har Brug derfor. Tilstrækkelig Lucerne i den græsknappe Eftersommer forudsætter selvfølgelig ret store Lucernemarker. Men hvor man erfaringsmæssigt kan avle store og sikre Lucerneafgrøder, vil man efterhaanden erfare, at Lucernedyrkningen kommer til paa mere end én Maade at gribe ind i Driften, blandt andet ogsaa i Græsmarksordningen, ikke at tale om Staldfoderdyrkningen. Iøvrigt bør det ogsaa erindres, at selv Lucernen har sine Mangler. Det fuldkomne er ikke fundet endnu.

For hjemlig F r ø a v l var der ligesom i det foregaaende Aar stor Interesse, og navnlig blev der i 1908 udlagt forholdsvis store Arealer til Græsfrøavl. For enkelte Græsers Vedkommende — særlig Hundegræs og Eng-Svingel —